

Sygn. akt II UK 393/15

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 23 listopada 2016 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Piotr Prusinowski (przewodniczący)
SSN Beata Gudowska (sprawozdawca)
SSN Romualda Spyt

w sprawie z wniosku J. M.
przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w L.
o emeryturę,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy, Ubezpieczeń
Społecznych i Spraw Publicznych w dniu 23 listopada 2016 r.,
skargi kasacyjnej wnioskodawcy od wyroku Sądu Apelacyjnego
z dnia 24 lutego 2015 r., sygn. akt III AUa (...),

oddala skargę.

UZASADNIENIE

Wyrokiem z dnia 24 lutego 2015 r. Sąd Apelacyjny, III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych zmienił wyrok Sądu Okręgowego Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w L. z dnia 30 czerwca 2014 r. i oddalił odwołanie J. M. od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych, Oddział w L. w przedmiocie odmowy ustalenia prawa do emerytury w wieku obniżonym z tytułu wykonywania

zatrudnienia w warunkach szczególnych (art. 184 ust. 1 w związku z art. 32 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, jednolity tekst: Dz. U. z 2015 r., poz. 748 ze zm.). Uznał, że Sąd pierwszej instancji niewłaściwie zakwalifikował, jako wymienione w wykazie A, dziale V, pod poz. 3 załącznika do rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze (Dz. U. Nr 8, poz. 43 ze zm.), zatrudnienie ubezpieczonego jako operatora ładowarki od dnia 1 września 1993 r. do dnia 28 grudnia 1998 r. w C. w J. Stwierdził, że prace w cukrowni polegające na załadunku i rozładunku węgla na taśmociągi, kamienia wapiennego do zbiorników pieców, wapna pozostałego w tych zbiornikach po produkcji na ciągniki, buraków do ciężarówek oraz spławianiu buraków i wywozie błota po produkcji buraków i czyszczeniu osadników ze szlamu nie odpowiadają temu działowi rozporządzenia, dotyczącego prac maszynistów ciężkich maszyn budowlanych lub drogowych budownictwie i przemyśle materiałów budowlanych. Wskazał też, że Sąd pierwszej instancji pominął treść angaży, dokumentów i dowodów szczegółowych z akt osobowych, które nie potwierdzają pracy skarżącego w cukrowni stale i pełnym wymiarze.

W skardze kasacyjnej ubezpieczony wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku w całości i orzeczenie co do istoty przez zmianę wyroku Sądu drugiej instancji i przyznanie prawa do emerytury lub uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy Sądowi drugiej instancji do ponownego rozpoznania, zarzucając naruszenie prawa materialnego „przez błędną wykładnię i niewłaściwe zastosowanie” art. 184 w związku z art. 32 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych w związku z § 2 ust. 1 i § 4 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. i przyjęcie, że wykonywanie prac o znacznej szkodliwości dla zdrowia oraz o znacznym stopniu uciążliwości lub wymagających wysokiej sprawności psychofizycznej ze względu na bezpieczeństwo własne lub otoczenia w innej gałęzi przemysłu, której takich prac nie przypisano w dziale wykazu A - załącznika do rozporządzenia, wyłącza możliwość uznania tej pracy za wykonywaną w szczególnych warunkach i uwzględnienia przy ustalaniu prawa do emerytury.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Trafny jest pogląd skarżącego, że w celu ustalenia uprawnień, o których mowa w art. 32 ust. 1 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, za pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach uważa się pracowników zatrudnionych przy pracach o znacznej szkodliwości dla zdrowia oraz o znacznym stopniu uciążliwości lub wymagających wysokiej sprawności psychofizycznej ze względu na bezpieczeństwo własne lub otoczenia. Pogląd ten, traktujący zatrudnienie w szczególnych warunkach w sposób ogólny, pomija jednak znaczenie wymagania oceny prawnej tego rodzaju zatrudnienia, dokonywanej według przepisów dotychczasowych, do których odsyła art. 184 ust. 1 pkt 1 ustawy, także po wprowadzeniu ustawą z dnia 27 marca 2003 r. ustawy o zmianie ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. Nr 56, poz. 498) definicji podmiotów uprawnień określonych w art. 184 ustawy, jako pracowników zatrudnionych przy pracach o znacznej szkodliwości dla zdrowia oraz o znacznym stopniu uciążliwości lub wymagających wysokiej sprawności psychofizycznej ze względu na bezpieczeństwo własne lub otoczenia (por. uchwałę Sądu Najwyższego z dnia 13 lutego 2002 r., III ZP 30/01, OSNP 2002 nr 10, poz. 243).

Odesłanie obejmuje katalog rodzajów prac i warunków ich wykonywania, o których mowa w § 2 ust. 1 rozporządzenia z dnia 7 lutego 1983 r., wyszczególnionych w wykazach stanowiących załączniki do rozporządzenia, a usystematyzowanych według oddzielnych działów oraz poszczególnych prac wykonywanych w ramach konkretnej gałęzi gospodarki. To przypisanie nie jest przypadkowe i należy przyjąć, że konkretne stanowisko narażone jest na ekspozycję na czynniki szkodliwe w stopniu mniejszym lub większym w zależności od tego, w którym dziale przemysłu jest umiejscowione (por. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 16 czerwca 2009 r., I UK 20/09 i I UK 24/09, niepublikowane, oraz z dnia 1 czerwca 2010 r., II UK 21/10, niepublikowany). W określeniu więc rodzaju pracy uzasadniającej prawo do świadczeń na zasadach rozporządzenia może chodzić wyłącznie o rodzaj pracy określony w § 4-15 rozporządzenia oraz wykonywanie jej na stanowisku przypisanym do działu przemysłu określonego w wykazie stanowiącym załącznik do rozporządzenia (wyroki Sądu Najwyższego z

dnia 26 marca 2012 r., I UK 549/12, niepublikowany, oraz z dnia 14 marca 2013 r., I UK 547/12, OSNP 2014 nr 1, poz. 111).

Tworzenie w drodze wykładni norm ustalających stanowiska pracy w szczególnych warunkach poza ustalonym wykazem, tylko ze względu na podobieństwo czynności wykonywanych na stanowiskach pracy niewymienionych w wykazach, jest niedopuszczalne. Właściwa jest jedynie taka interpretacja, którą zresztą przyjął Sąd drugiej instancji, że wykonywanie pracy w szczególnych warunkach należy oceniać według wykazów stanowiących załączniki do utrzymanego w mocy rozporządzenia w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 24 kwietnia 2004 r., II UK 337/03, OSNP 2004 nr 22, poz. 392 i z dnia 20 października 2005 r., I UK 41/05, OSNP 2006 nr 19-20, poz. 306). Przyporządkowanie w nim konkretnego rodzaju pracy do określonej branży ma istotne znaczenie dla jej kwalifikacji jako pracy w szczególnych warunkach. Nie chodzi przy tym o pracę na podstawie zatrudnienia w podmiotach, w których obowiązują wykazy stanowisk ustalone na podstawie przepisów dotychczasowych (por. wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 14 czerwca 2004 r., P 17/03, OTK-A 2004 nr 6, poz. 57 i Dz. U. Nr 144, poz. 1530), lecz o wyodrębnienie tych prac o charakterze stanowiskowo-branżowym. Oznacza to, że przynależność pracodawcy do określonej gałęzi przemysłu ma znaczenie istotne i nie można dowolnie, z naruszeniem postanowień rozporządzenia, wiązać konkretnych stanowisk pracy z branżami, do których nie zostały przypisane w tym akcie prawnym (por. np. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 19 maja 2011 r., III UK 174/10, niepublikowany, z dnia 11 lutego 2016 r., II UK 34/15, niepublikowany, z dnia 6 lipca 2016 r., II UK 296/15, niepublikowany i z dnia 24 marca 2015 r., II UK 191/14, niepublikowany).

W orzecznictwie Sądu Najwyższego pojawił się wprawdzie pogląd, że nie ma podstaw do zanegowania świadczenia pracy w warunkach szczególnych tylko dlatego, że praca została przyporządkowana w załączniku do rozporządzenia do innego działu przemysłu, jeżeli pracownik w ramach swoich obowiązków stale i w pełnym wymiarze czasu pracy narażony był na działanie tych samych czynników, na które narażeni byli pracownicy innego działu przemysłu, w ramach którego takie same prace zaliczane są do pracy w szczególnych warunkach (por. wyroki Sądu

Najwyższego z dnia 6 lutego 2014 r., I UK 314/13, OSNP 2015 nr 5, poz. 66 i z dnia 24 marca 2015 r., I UK 279/14, niepublikowany), lecz podstawowe znaczenie dla stwierdzenia, czy wykonywana praca jest pracą w szczególnych warunkach ma ustalenie, czy konkretne stanowisko narażone jest na ekspozycję na czynniki szkodliwe w stopniu równym, co stanowi element stanu faktycznego.

Praca skarżącego, mimo że polegała na obsłudze ciężkiego sprzętu wykorzystywanego przeważnie w budownictwie, nie miała związku z tą branżą (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 19 maja 2010 r., III UK 174/10, niepublikowany). Propozycja wykładni art. 184 w związku z art. 32 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych w związku z § 2 ust. 1 i § 4 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. w sposób odbiegający od ich brzmienia i systematyki jest zresztą próbą zmiany ustaleń faktycznych, merytorycznie chybioną, gdyż nie jest trafne stwierdzenie, że ubezpieczony w ramach swoich obowiązków stale i w pełnym wymiarze czasu pracy był narażony na działanie tych samych czynników, na które narażeni byli pracownicy zatrudnieni w budownictwie i przemyśle materiałów budowlanych.

Sąd drugiej instancji nie naruszył wskazanych w skardze kasacyjnej przepisów, stosując do ustalonego i niespornego stanu faktycznego przepisy rozporządzenia, w których prace maszynistów ciężkich maszyn budowlanych lub drogowych wymienia się tylko w dziale budownictwa i przemysłu materiałów budowlanych, a nie wymienia prac, które ubezpieczony wykonywał w cukrowni.

Uwzględniając to, Sąd Najwyższy oddalił skargę kasacyjną, jak w sentencji (art. 398¹⁴ k.p.c.).

r.g.